

ઉકેલપત્ર : સત્સંગ પ્રવીણ - ૧

(સમય : સવારે ૯ થી ૧૨)

રવિવાર, ૧૫ જુલાઈ ૨૦૧૮

કુલ ગુણ : ૧૦૦

નોંધ :- (૧) આપેલ આવૃત્તિ પ્રમાણેના પુસ્તકના જવાબ જ માન્ય રાખવા. તે સિવાયની આવૃત્તિના જવાબ માન્ય ન રાખવા.

(૨) જમણી બાજુએ આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના ગુણાંક દર્શાવે છે.

(૩) જમણી બાજુએ પ્રશ્નની બાજુમાં કૌંસમાં આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના જવાબના પાઠ/પાના નંબર દર્શાવે છે.

ૐ અગત્યની સૂચના ૐ

પ્રશ્નપત્રમાં દરેક પેટા પ્રશ્નની જમણી બાજુ દર્શાવેલ ખાનામાં, લખેલા ગુણની પછીના ખાલી ખાનામાં (ગુણ : ૧) પરીક્ષાર્થીને આપેલ ગુણ લખવાના છે. જો પ્રશ્નનો જવાબ ખોટો હોય તો તે ખાનામાં '૦' (આંકડામાં શૂન્ય) લખવું. ખરાં (✓) કે ખોટાં (X) ની નિશાની દરેક પેટા પ્રશ્નની ડાબી બાજુની ખાલી જગ્યામાં જ - પ્રશ્ન શરૂ થાય તે પહેલાં જ કરવી.

વિશેષ નોંધ

આપ જ્યારે પેપર તપાસો ત્યારે જ્યારે લાંબા જવાબોમાં દા. ત. ટૂંકનોંધ, પાંચ મુદ્દાના વાક્યો, કારણો વગેરે પ્રશ્નોમાં આપ જ્યારે ફાળવેલા ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં હોવ ત્યારે પરીક્ષાર્થીએ કયો મુદ્દો નથી લખ્યો જેના તમે ગુણ કાપ્યા છે. તેની તમે ટૂંકમાં ડાબી બાજુ ઉપર નોંધ લખો. દા.ત. માર્ચ-૨૦૧૩માં પ્રવેશ-૧ માં 'જોબનપગીનું પરિવર્તન' ટૂંકનોંધ પૂછાઈ હતી. જેમાં જોબનપગી પ્રાર્થના કરતાં પોતાના દોષનું વર્ણન કરતાં કહે છે. 'પ્રભુ ! હું કુળહીન, કુટિલ, કુપાત્ર, બુદ્ધિહીન છું. મેં આપને ન ઓળખ્યા. દીનબંધુ ! દયા કરો. મારું મહાપાપ મટાડો.' આ મુદ્દો પરીક્ષાર્થીએ નથી લખ્યો તો બાજુમાં તમે લખી શકો કે 'પોતાના દોષ કહે છે.' આટલું જ લખવાનું છે અને તમે ગુણ ઓછા આપી શકો છો એટલે કે ફાળવેલ ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં પહેલાં બાજુમાં કયો મુદ્દો નથી તેની ટૂંકમાં નોંધ લખવી જરૂરી છે.

(વિભાગ - ૧ : શ્રી અક્ષરપુરુષોત્તમ ઉપાસના, પંદરમી આવૃત્તિ - ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૫)

પ્ર.૧ નીચે આપેલામાંથી કોઈ પણ બે વિષયના સંદર્ભમાં શાસ્ત્રનાં ત્રણ પ્રમાણો આપો. (કુલ ગુણ : ૬)

ૐ નોંધ :- દરેક પ્રમાણ દીઠ ૧ ગુણ. સંદર્ભ શાસ્ત્રનું નામ અને ક્રમાંક લખવો ફરજિયાત છે. પ્રમાણમાં ક્યારેક સંસ્કૃત શ્લોક અને ભાષાંતર હોય છે. પરીક્ષાર્થીએ કોઈ પણ એક લખ્યું હોય તો પણ સાચું આપવું.

૧. મોક્ષ માટે પ્રગટ ભગવાન કે પ્રગટ સંત (વચનામૃતના આધારે) (૫/૭૦-૭૪)

પ્રમાણ : ૧ “જેવું પરોક્ષ ભગવાનના રામકૃષ્ણાદિક અવતારનું માહાત્મ્ય જાણે છે તથા નારદ, સનકાદિક, શુકજી, જડભરત, હનુમાન, ઉદ્ધવ ઇત્યાદિક જે પરોક્ષ સાધુ તેનું જેવું માહાત્મ્ય જાણે છે તેવું જ પ્રત્યક્ષ એવા જે ભગવાન તથા તે ભગવાનના ભક્ત સાધુ તેનું માહાત્મ્ય સમજે તેને કલ્યાણના માર્ગમાં કાંઈયે સમજવું બાકી રહ્યું નહિ. તે આ વાર્તા એક વાર કહે સમજો અથવા લાખ વાર કહે સમજો. આજ સમજો અથવા લાખ વર્ષ કેડે સમજો પણ એ વાત સમજે જ છૂટકો છે..... (અને) એટલો જેને દૈવ નિશ્ચય થયો હોય તેને સર્વ મુદ્દો હાથ આવ્યો અને કોઈ કાળે તે કલ્યાણના માર્ગ થકી પડે નહિ.... માટે સર્વ શાસ્ત્રનું રહસ્ય આ વાર્તા છે.” (ગ. મ. ૨૧) **પ્રમાણ : ૨** “જેવી પરોક્ષ દેવને વિષે જીવને પ્રતીતિ છે તેવી જો પ્રત્યક્ષ ગુરુરૂપ હરિને વિષે આવે, તો જેટલા અર્થ પ્રાપ્ત થવાના કહ્યા છે તેટલા સર્વ અર્થ તેને પ્રાપ્ત થાય છે અને જ્યારે આવો સંતસમાગમ પ્રાપ્ત થયો ત્યારે દેહ મૂકીને જેને પામવા હતા તે તો દેહ છતાં જ મળ્યા છે. માટે જેને પરમપદ કહીએ, મોક્ષ કહીએ તેને છતે દેહે જ પામ્યો છે.” (ગ. અં. ૨) **પ્રમાણ : ૩** “જીવનું જે કલ્યાણ થાય અને જીવ માયાને તરીને બ્રહ્મસ્વરૂપ થાય તેનું કારણ તો પુરુષોત્તમ એવા જે વાસુદેવ ભગવાન તેના પ્રત્યક્ષ સ્વરૂપનું જ્ઞાન, ધ્યાન, કીર્તન અને કથાદિક એ જ છે, ને એણે કરીને જ એ જીવ છે તે માયાને તરે છે અને અતિ મોટાઈને પામે છે. અને ભગવાનનું જે અક્ષરધામ તેને પામે છે.” (ગ. મ. ૩૨) **પ્રમાણ : ૪** “માટે જેને પોતાનું કલ્યાણ ઇચ્છવું તેને તે તે લક્ષણે કરી તે ભગવાનને ઓળખીને તે ભગવાનને શરણે થવું અને તેનો દૈવ વિશ્વાસ રાખવો ને તેની આજ્ઞામાં રહીને તેની ભક્તિ કરવી એ જ કલ્યાણનો ઉપાય છે. અને ભગવાન જ્યારે પૃથ્વીને વિષે પ્રત્યક્ષ ન હોય ત્યારે તે ભગવાનને મળેલા જે સાધુ તેનો આશ્રય કરવો. તો તે થકી પણ જીવનું કલ્યાણ થાય છે.” (વર. ૧૦) **પ્રમાણ : ૫** “માયા તરવાનો ઉપાય એ છે જે જ્યારે સર્વ કર્મ અને માયા તેનો નાશ કરનારા ને માયાથી પર જે સાક્ષાત્કાર શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાન અથવા તે ભગવાનના મળેલ સંત તેમની જીવને પ્રાપ્તિ થાય છે ત્યારે તેમના આશ્રયથી માયા ઉલ્લંઘાય છે.” (જેતલ.-૧) **પ્રમાણ : ૬** “ચાર વેદ, પુરાણ, ઇતિહાસ એ સર્વમાં એ જ વાર્તા છે જે ભગવાન ને ભગવાનના સંત જ કલ્યાણકારી છે.. તે ભગવાન કે ભગવાનના સંતની જ્યારે પ્રાપ્તિ થઈ ત્યારે એ જીવને એથી ઉપરાંત બીજું કોઈ કલ્યાણ નથી. એ જ પરમ કલ્યાણ છે.” (ગ.મ.૫૯) **પ્રમાણ : ૭** “એકાંતિક ધર્મ તે તો જે એવા નિર્વાસનિક પુરુષ હોય અને જેને ભગવાનને વિષે સ્થિતિ

થઈ હોય તેને વચને કરીને જ પમાય પણ ગ્રંથમાં લખી રાખ્યો હોય તેણે કરીને નથી પમાતો. અને કોઈક સાંભળીને તેવી ને તેવી વાત કહેવા જાય તો કહેતાં પણ આવડે નહિ. માટે જેને એકાંતિકના ધર્મમાં સ્થિતિ થઈ હોય તે થકી જ એકાંતિકનો ધર્મ પમાય છે.” (ગ. પ્ર. ૬૦)

૨. સાકાર સ્વરૂપમાં મહારાજની રુચિ (૩/૮-૧૦) પ્રમાણ : ૧ અમે પણ એ જ પક્ષ (સાકારપણે ભગવાનનું પ્રતિપાદન કર્યું છે તે)નું ગ્રહણ કરીએ છીએ. (ગ. પ્ર. ૭૧) પ્રમાણ : ૨ (અમારે) સાકારપણાની દૃઢ પ્રતીતિ છે, તે કેટલાંક વેદાંતના ગ્રંથ વંચાવ્યા ને સાંભળ્યા તો પણ પ્રતીતિ ટળી નહિ. (ગ. મ. ૩૯) પ્રમાણ : ૩ આ જે વાર્તા (સાકારપણાની) તે અમે પ્રત્યક્ષ દેખીને કહી છે માટે એમાં કોઈ સંશય નથી. (ગ. પ્ર. ૬૪) પ્રમાણ- ૪ : આ ભગવાન ને ભગવાનના ભક્ત તે સદા સાકાર જ છે એમ સમજતો હોય અને ગમે તેવા વેદાંતના ગ્રંથ સાંભળે પણ ભગવાન ને ભગવાનના ભક્તને નિરાકાર સમજે જ નહિ...એવી જેને ભગવાનને વિષે સાકારપણાની દૃઢ પ્રતીતિ હોય ને તે જેવો તેવો હોય તો પણ તે અમને ગમે છે. (ગ. પ્ર. ૩૭) પ્રમાણ : ૫ “ભગવાનના સ્વરૂપને વિષે સદા સાકારપણાની દૃઢ નિષ્ઠા હોય ને પોતે જે ભજનનો કરનારો તે બ્રહ્મરૂપ થાય તો પણ તે નિષ્ઠા જાય જ નહિ અને ગમે તેવા નિરાકાર પ્રતિપાદનના ગ્રંથને સાંભળે તો પણ ભગવાનના સ્વરૂપને સદા સાકાર જ સમજે અને શાસ્ત્રને વિષે ગમે તેવી વાત આવે પણ પોતે ભગવાનના સાકાર સ્વરૂપનું જ પ્રતિપાદન કરે, પણ પોતાની ઉપાસનાનું ખંડન થવા દે જ નહિ એવી રીતે જેની દૃઢ સમજણ હોય તેને ઉપાસનાવાળો કહીએ.” (ગ. પ્ર. ૪૦) પ્રમાણ : ૬ “જો (ભગવાને) સાકાર ન સમજે તો તેની ઉપાસના પણ દૃઢ ન કહેવાય.” (ગ. અં. ૩૫) પ્રમાણ : ૭ “ભગવાનના આકારનું ખંડન ક્યારેય પણ ન કરવું.” (ગ. પ્ર. ૭૧) પ્રમાણ : ૮ ભગવાનને સાકાર જાણીને નિષ્ઠા રાખી હોય ને કદાચિત્ તેથી કાંઈક પાપ થઈ ગયું હોય તો એનો શો ભાર છે ? એ પાપ તો ભગવાનને પ્રતાપે કરીને સર્વે બળી જશે ને એનો જીવ ભગવાનને પામશે. માટે ભગવાનના આકારને વિષે દૃઢ પ્રતીતિ રાખીને એની દૃઢ ઉપાસના કરવી, એમ અમે તમને સર્વેને કહીએ છીએ. તે આ વાર્તાને સર્વે દૃઢ કરીને રાખજ્યો. (ગ. મ. ૩૯) પ્રમાણ : ૯ “જે શાસ્ત્રમાં ભગવાનના સાકારપણાનું પ્રતિપાદન ન કર્યું હોય, તે ગ્રંથ શુદ્ધ વેદાંતના હોય ને એક અદ્વિતીય નિરાકારનું પ્રતિપાદન કરતા હોય ને તે ગ્રંથ સુધા બુદ્ધિવાનના કરેલા હોય, તો પણ તે ગ્રંથને કોઈ દિવસ ભણવા નહિ ને સાંભળવા પણ નહિ.” (લોયા ૬) પ્રમાણ : ૧૦ “અમે શુષ્કજ્ઞાનીનો મત જાણવા સારુ તેના શાસ્ત્રનું શ્રવણ કર્યું, તે શ્રવણમાત્ર કરીને જ અમારા અંતરમાં આવો ઉદ્વેગ થઈ આવ્યો.” તે ઉદ્વેગથી શ્રીજમહારાજના મસ્તક ઉપર ધોળો ફેંટો બાંધ્યો હતો તે છૂટીને શિથિલ થઈ ગયો.... નેત્રમાંથી જળ પડવા લાગ્યાં. (ગ. મ. ૧૯)

૩. ઉત્પત્તિ સર્ગ (૪/૪૦-૪૪) પ્રમાણ : ૧ ‘વેદ, પુરાણ, ઇતિહાસ ને સ્મૃતિઓ એ સર્વ શાસ્ત્રમાંથી અમે એ સિદ્ધાંત કર્યો છે જે, જીવ, માયા, ઈશ્વર, બ્રહ્મ અને પરમેશ્વર એ સર્વે અનાદિ છે અને માયા છે તે તો પૃથ્વીને ઠેકાણે છે. અને પૃથ્વીમાં રહ્યાં જે બીજ તેને ઠેકાણે જીવ છે. અને ઈશ્વર તો મેઘને ઠેકાણે છે તે પરમેશ્વરની ઈચ્છાએ કરીને પુરુષરૂપ જે ઈશ્વર તેનો માયા સંગાથે સંબંધ થાય છે ત્યારે જેમ મેઘના જળના સંબંધે કરીને પૃથ્વીમાં હતાં જે બીજ તે સર્વે ઊગી આવે છે, તેમ માયામાંથી અનાદિ કાળના જીવ હતા તે ઉદય થઈ આવે છે, પણ નવા જીવ થતા નથી, માટે જેમ ઈશ્વર અનાદિ છે તેમ માયા પણ અનાદિ છે ને તે માયાને વિષે રહ્યા જે જીવ તે પણ અનાદિ છે પણ એ જીવ પરમેશ્વરના અંશ નથી, એ તો અનાદિ જીવ જ છે. તે જીવ જ્યારે પરમેશ્વરને શરણે જાય ત્યારે ભગવાનની માયાને તરે ને નારદ સનકાદિકની પેઠે બ્રહ્મરૂપ થઈને ભગવાનના ધામમાં જાય છે ને ભગવાનનો પાર્ષદ થાય છે. એવી રીતે અમારો સિદ્ધાંત છે.’

(ગ.અં. ૧૦) પ્રમાણ : ૨ ‘અને જ્યારે બ્રહ્માંડોનો પ્રલય થઈ જાય છે ત્યારે આ પ્રગટ ભગવાન છે તે જ એક રહે છે અને પછી સૃષ્ટિ રચવાને સમે પણ પ્રકૃતિપુરુષ દ્વારે કરીને અનંત કોટિ બ્રહ્માંડોને એ જ ભગવાન ઉપજાવે છે.’

(ગ.પ્ર. ૫૬) પ્રમાણ : ૩ તદૈક્ષત। बहु स्यां प्रजायेयेति। (છાંદોગ્યોપનિષદ ૬-૨-૩) પ્રમાણ : ૪ ‘અક્ષરાતીત પુરુષોત્તમ ભગવાન સૃષ્ટિ સમયે અક્ષર સામી દૃષ્ટિ કરે છે ત્યારે તે અક્ષરમાંથી પુરુષ પ્રગટ થઈ આવે છે. પછી તે પુરુષોત્તમ જે તે અક્ષરમાં પ્રવેશ કરીને પુરુષને વિષે પ્રવેશ કરે છે ને પુરુષ રૂપે થઈને પ્રકૃતિને પ્રેરે છે, એવી રીતે જેમ જેમ પુરુષોત્તમનો પ્રવેશ થતો ગયો તેમ તેમ સૃષ્ટિની પ્રવૃત્તિ થઈ અને પછી તે પ્રકૃતિપુરુષ થકી પ્રધાનપુરુષ થયા અને તે પ્રધાનપુરુષ થકી મહતત્ત્વ થયું. ને તે મહતત્ત્વ થકી ત્રણ પ્રકારનો અહંકાર થયો ને અહંકારથી ભૂત, વિષય, ઇન્દ્રિયો, અંતઃકરણ અને દેવતા તે થયાં. ને તે થકી વિરાટપુરુષ થયા ને તેના નાભિકમળમાંથી બ્રહ્મા થયા ને તે બ્રહ્મા થકી મરીચ્યાદિક પ્રજાપતિ થયા ને તે થકી કશ્યપ પ્રજાપતિ થયા ને તે થકી ઈન્દ્રાદિક દેવતા થયા ને દૈત્ય થયા અને સ્થાવર જંગમ સર્વ સૃષ્ટિ થઈ.’ (ગ.પ્ર. ૪૧) પ્રમાણ : ૫ આ પ્રમાણે પરબ્રહ્મ-પરમાત્મા જ્યારે આ સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરવાની ઈચ્છા કરે છે ત્યારે પોતાના અનાદિ સેવક અક્ષર સામી દૃષ્ટિ કરે છે. અક્ષર પોતાના સ્વામી જે પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ તેમની ઈચ્છા જાણીને પુરુષ (અક્ષરમુક્ત-પુરુષ)સામે દૃષ્ટિ કરી તેને પુરુષોત્તમના સંકલ્પની જાણ કરી તેને ઉત્પત્તિ માટે પ્રેરે છે.

આથી તે અક્ષરાત્મક મુક્તપુરુષ પરબ્રહ્મની ઈચ્છા હોવાથી મહામાયા સાથે જોડાઈ માયામાં પ્રલયકાળે જે અનંત પ્રધાન અને પુરુષ લીન હતાં તેમને વ્યક્ત કરે છે. (કાર્યોન્મુખ કરે છે.) અને તે દ્વારા સમગ્ર બ્રહ્માંડની રચના કરાવે છે. આ અક્ષરાત્મક પુરુષ પ્રકૃતિને પ્રેરે છે કહેતા પુરુષરૂપે થઈને મહામાયાને વિષે પોતાની શક્તિને પ્રેરે છે. માયા પોતાની સામ્યાવસ્થામાંથી ચલિત થાય છે. પુરુષ ને પ્રકૃતિના સંયોગથી અનંત પ્રધાન અને પુરુષનાં જોડલાં, અનંત બ્રહ્માંડના સર્જન માટે ઉત્પન્ન થાય છે. આવી રીતે જેમ જેમ પુરુષોત્તમનો પ્રવેશ થતો ગયો તેમ તેમ સૃષ્ટિની પ્રવૃત્તિ થતી ગઈ. ઉપર કહ્યા જે અક્ષરાત્મક પુરુષ અથવા અક્ષરધામના બ્રહ્મરૂપ મુક્ત તે નિરન્ન છે ને મુક્ત છે ને બ્રહ્મ છે ને માયાના કારણ છે. તે માયાને વિષે લોમપણે (સન્મુખ) વર્તે છે તો પણ એને માયાનો બાધ થતો નથી ને માયાને વિષે એને ભોગની ઈચ્છા નથી. એ તો પોતે બ્રહ્મસુખે સુખિયા છે ને પૂર્ણકામ છે. (ગ.મ. ૩૧) પ્રમાણ : ૬ ‘જેમ આ જીવને વિષે વૈરાજપુરુષ-ઈશ્વરને વિષે ભેદ છે અને વળી જેમ ઈશ્વરને વિષે ને પુરુષને વિષે ભેદ છે, તેમ પુરુષને પુરુષોત્તમ એવા જે વાસુદેવ ભગવાન તેને વિષે એવો ઘણો ભેદ છે ને પુરુષોત્તમ વાસુદેવ તો સર્વના સ્વામી છે અને એવા અક્ષરાત્મક પુરુષ ઘણાક છે. તે જે તે વાસુદેવનાં ચરણારવિંદની ઉપાસના કરે છે ને સ્તુતિ કરે છે... તે એવી રીતે વાર્તા અમે ઘણીક વાર કરી છે પણ એનું મનન કરીને સારી પેઠે પોતાના અંતરમાં ઘેડ્ય બેસારતા નથી એટલે શાસ્ત્રના શબ્દને સાંભળીને સમજણમાં ઠા રહેતો નથી.’ (ગ.મ. ૩૧) પ્રમાણ : પ્રેમાનંદ સ્વામીએ ઓરડાનાં કીર્તનમાં લખ્યું છે : જીવ ઈશ્વર તણો રે માયા કાળ પુરુષ પ્રધાન, સૌને વશ કરું રે સૌનો પ્રેરક હું ભગવાન; અગણિત વિશ્વની રે, ઉત્પત્તિ પાલન પ્રલય થાય, મારી મરજી વિના રે, કોઈથી તરણું નવ તોડાય. (સદ્. પ્રેમાનંદ સ્વામી)

પ્ર.૨ પ્રમાણ, સિદ્ધાંત કે કડી પરથી વિષયનું શીર્ષક આપો. (કુલ ગુણ : ૫)

૧. “એવા સંતની બલિહારી રે, જેને ગુણે રીઝ્યા ગિરધારી રે.” (૫/૮૮-૮૦)

જ. ગુણાતીત સંતનો મહિમા : પરમહંસોનાં પદોમાં

૨. “વાતો કરનારા અને ઝીલનારા તમારા જેવા જૂનાગઢમાં જ છે.” (૬/૧૩૧-૧૩૩)

જ. અન્ય પરમહંસોએ કહેલો ‘સ્વામી’નો અસાધારણ મહિમા

૩. “કળશ ચડાવ્યો કલ્યાણનો રે, સહુના મસ્તક પર મોડ પુરુષોત્તમ પ્રગટી રે ..” (૪/૩૮-૩૯)

જ. શ્રીજીમહારાજનું સર્વોપરીપણું : અન્ય પરમહંસોનાં વચનોના આધારે

૪. વળી કહું એક વારતા, સર્વે કીધું આપણું થાય છે. (૨/૫)

જ. સર્વ- કર્તાહર્તા : શ્રીજીમહારાજ

૫. “મારા સ્વામીનું જ કર્યું સર્વે થાય છે પણ તે વિના કોઈનું હલાવ્યું પાંદડું પણ હલતું નથી.” (૨/૬-૭)

જ. સર્વ-કર્તાહર્તા સમજવાની આવશ્યકતા

પ્ર.૩ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો.

(કુલ ગુણ : ૪)

❏ નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

(૧) ૧, ૩, ૪ (૬/૧૧૪)

(૨) ૨, ૩, ૪ (૪/૩૨-૩૪)

પ્ર.૪ નીચે આપેલા પ્રસંગોમાંથી કોઈ પણ એક વર્ણવી સિદ્ધાંત લખો. (કુલ ગુણ : ૪)

❏ નોંધ : પ્રસંગના ૩ ગુણ ને સિદ્ધાંતનો ૧ ગુણ

૧. મુક્તાનંદ સ્વામી દ્વારા પ્રગટનાં શાસ્ત્રની રચના (૫/૬૮) સદ્. મુક્તાનંદ સ્વામીએ એક વખત શ્રીજીમહારાજને શાંતિ પામવાનો ઉપાય પૂછ્યો. મહારાજે તેમના પોતાના જન્મથી માંડીને બધાં ચરિત્રોની વાત કરી. પણ મુક્તાનંદ સ્વામીને સમજાયું કે મહારાજ બીજી વાતે ચડી ગયા છે. બીજે દિવસે ફરી પૂછ્યું. ફરી મહારાજે એની એ જ પોતાની વાત કરી છતાં મુક્તાનંદ સ્વામીને ન સમજાયું. ત્યારે મહારાજે કહ્યું, ‘સ્વામી ! ગામડે ફરવા જાઓ; શાંતિ થશે.’ મુક્તાનંદ સ્વામી ગઢડાથી નીકળ્યા. નિત્યાનંદ સ્વામી તેમની પાછળ ગયા ને સમજાયું કે શ્રીજીમહારાજ પ્રગટ ભગવાન છે ને પ્રગટનાં ચરિત્રોમાં શાંતિ છે તેવી ક્યાંય નથી. આથી જ શ્રીજીમહારાજે મુક્તાનંદ સ્વામીને કહ્યું : “તમે પણ પોતાના સંપ્રદાય સંબંધી ને પોતાના ઈષ્ટદેવ સંબંધી જે વાણી તથા શાસ્ત્ર તે જ દેહપર્યંત કર્યા કરજ્યો ને તમારો દેહ રહે ત્યાં સુધી તમને એ જ આજ્ઞા છે.” (ગ.મ. ૫૮) મહારાજને તમને આ સમજાવવું હતું તેથી પોતાનાં ચરિત્રોની વાત કરી હતી. મુક્તાનંદ સ્વામીને પાયાની ભૂલ સમજાઈ. સિદ્ધાંત :- પ્રગટ પ્રભુની ભક્તિથી જ અંતરમાં સુખ અને શાંતિ થાય છે.

૨. માલજી સોનીને અક્ષરપણાની નિષ્ઠા (૬/૧૨૬-૧૨૭) ગુણાતીતાનંદ સ્વામી એક વખત ચૈત્રી પૂનમના સમયે વરતાલ પધાર્યા હતા. બન્ને દેશના આચાર્યો તથા મોટા સદ્ગુરુઓ આ સમયમાં ભેગા થયા હતા. તે વખતે સભામાં સંતપંક્તિમાં પાટ ઉપર પ્રથમ ગોપાળાનંદ સ્વામી, પછી નિત્યાનંદ સ્વામી, શુકસ્વામી અને ગુણાતીતાનંદ સ્વામી બેઠા હતા. તે વખતે ભોયકા ગામના હરિભક્ત માલજી સોની ત્યાં હતા. તેઓ ગોપાળાનંદ સ્વામીને વિષે હેતવાળા હતા. ગોપાળાનંદ સ્વામીએ તેઓને કહ્યું, ‘મેં તને કહ્યું હતું ને કે હું તને અક્ષરધામ બતાવીશ. આ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી સાક્ષાત્ અક્ષરધામનો અવતાર છે. મહારાજે ઘણી વખત તેમને અક્ષરધામ તરીકે ઓળખાવ્યા છે. માટે તું ઓળખી લે !’ આ રીતે માલજી સોનીને ગોપાળાનંદ સ્વામીએ અક્ષરધામની ઓળખાણ કરાવી અને શાસ્ત્રીજી મહારાજે પણ માલજી સોનીના સ્વમુખેથી જ આ વાતની ખાતરી પણ કરી હતી. **સિદ્ધાંત :** ગોપાળાનંદ સ્વામીને અક્ષરધામની ઓળખાણ હતી તેથી જ માલજી સોનીને ઓળખાણ કરાવી શક્યા. માલજી સોનીને પણ ગોપાળાનંદ સ્વામીમાં હેત અને વિશ્વાસ હતો તેથી તેમને સ્વામીની વાત સત્ય મનાઈ અને અક્ષરધામની ઓળખાણ થઈ.

૩. ચોવીસ અવતારનાં દર્શન (૪/૪૬) અગતરાઈના ભક્તરાજ પર્વતભાઈ એક વખત પોતાના ખેતરમાં ખેતી કરતા હતા. ત્યારે તેમની વૃત્તિ મહારાજમાં જોડાઈ ગઈ અને શ્રીજીમહારાજની તેજોમય મૂર્તિનાં પ્રથમ દર્શન થયાં. અને તે પછી તે તેજમાં એક પછી એક ચોવીસ અવતારોએ દર્શન આપ્યાં અને પાછા શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિમાં એ સર્વે અવતારો સમાઈ ગયા. આવાં દિવ્ય દર્શનથી પર્વતભાઈ ઘણા પ્રસન્ન થયા. આ ઉપરથી પ્રતીતિ થાય છે કે જે સમર્થ હોય, સર્વ શ્રેષ્ઠ હોય તે જ બીજાને પોતામાં લીન કરી શકે. **અથવા**

શીતળદાસ નામે મુમુક્ષુ બ્રાહ્મણ રામાનંદ સ્વામીની ખ્યાતિ સાંભળી તેમનાં દર્શન કરવા આવ્યા. પરંતુ રામાનંદ સ્વામી થોડા દિવસ પહેલાં જ અંતર્ધાન થયા છે તે સમાચાર સાંભળીને અત્યંત નિરાશ થઈ ગયા. તેથી તેમણે પાછા જવાનો વિચાર કર્યો. તેવામાં શ્રીજીમહારાજે તેને સમાધિ કરાવી જેમાં ચોવીસે અવતારો અને રામાનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજની સ્તુતિ કરે છે તેવાં તેને દર્શન થયાં. સમાધિ અવસ્થામાં જ તેમણે શ્રીજીમહારાજની પ્રેમથી પૂજા કરી, પરંતુ પછી તેમને અક્ષરધામના અનંત મુક્તોની પૂજા કરવાની ઈચ્છા થઈ. તેમની આ ઈચ્છા જાણી શ્રીજીમહારાજને સંકલ્પ કરવા કહ્યું કે “આ એક એક અવતાર અને રામાનંદ સ્વામી પુરુષોત્તમ હોય તો મારાં અનંત સ્વરૂપ થાઓ.” પણ તેમ સંકલ્પ કરવા છતાં તેમનાં અનેક સ્વરૂપો ન થયાં. પછી મહારાજે કહ્યું: ‘ચિંતવન એવું મુજ વિષે, હવે કરો કહે પરમેશ.’ “શ્રીજીમહારાજ પુરુષોત્તમ હોય તો મારાં અનંત સ્વરૂપ થાઓ.” એમ સંકલ્પ કરતાં જ તેમનાં અનંત રૂપ થયાં અને તેમણે અનંત મુક્તોની એકીસાથે પૂજા કરી. સમાધિમાંથી બહાર આવીને શીતળદાસે મહારાજની સ્તુતિ કરી. તેમને શ્રીજીમહારાજનો સર્વોપરી નિશ્ચય થયો. તેથી તેમને જગત ખોટું થઈ ગયું. અને તેઓ મહારાજ પાસે દીક્ષા લઈ પરમહંસ બની ગયા. મહારાજે તેમનું નામ વ્યાપકાનંદ સ્વામી પાડ્યું. ‘સર્વ અવતાર એમાં સમાય, પોતે કોઈમાં લીન ન થાય, એવી વાત કહી જેહ વાર, થયા લીન બધા અવતાર.’ (હરિલીલામૃત: ૫-૩)

સિદ્ધાંત :- જે સર્વોપરી હોય સમર્થ હોય અથવા સર્વશ્રેષ્ઠ હોય તેમાંથી જ બધા અવતારો પ્રગટે અને પાછા તેમનામાં જ લીન થાય આ પ્રસંગ પરથી એવો સિદ્ધાંત ફલિત થાય છે.

પ્ર.૫ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ બે વિષયનું વિવરણ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ : (૧) વચનામૃત, સ્વામીની વાતો કે અન્ય શાસ્ત્રને સંદર્ભરૂપે ન દર્શાવ્યા હોય પણ વિવરણ લખ્યું હોય તો સંપૂર્ણ સાચું આપવું. (૨) ગુણના પ્રમાણમાં સંદર્ભો અને પ્રસંગો હોય તો ચાલે, બધા જ પ્રસંગ લખવા એવું જરૂરી નથી.

૧. કર્તાપણું કેવી રીતે ? (૨/૪-૫) પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ એક જ સર્વકર્તા છે. તેમની ઈચ્છા વિના સૂકું પાંદડું પણ કોઈનું હલાવ્યું હલતું નથી. સર્વ જીવ-પ્રાણીમાત્રના કર્માનુસારે, તેમને ફળ દેનારા કર્મફળપ્રદાતા પરમાત્મા પરબ્રહ્મ છે. આ જગતની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને પ્રલય પોતે કરતા નથી, પણ તેનું કારણ તો સ્વયં પોતે જ છે. અન્તઃ પ્રવિષ્ટઃ શાસ્તા જનાનાં સર્વાત્મા। (તૈત્તિરીયારણ્યકમ્ : ૩/૧૧) અર્થાત્ સર્વજનોના આત્માપણે સર્વમાં અંતઃપ્રવેશ કરીને સર્વનું શાસન કરનારા - નિયમન કરનારા ભગવાન છે. ભગવાન જેવી રીતે જીવોનું નિયમન કરે છે, તેવી જ રીતે ઈશ્વર- કોટિનું પણ નિયમન કરે છે. ઈશ્વરોની ક્રિયાઓ પર દેખરેખ રાખે છે અને તેમને પોતાની ઈચ્છામાં વર્તાવે છે. પરમાત્મા પોતાની ઈચ્છાશક્તિ, ક્રિયા-શક્તિ અને જ્ઞાનશક્તિની પ્રેરણાથી જ જીવમાં તે તે શક્તિ જાગ્રત કરે છે. માયાને લીન કરવાની શક્તિ પણ પરમાત્મા ધરાવે છે. અક્ષરના આધાર હોવા ઉપરાંત અક્ષરને પણ લીન કરવાની શક્તિ પરમાત્મામાં છે. કર્તુમ્, અકર્તુમ્ અને અન્યથાકર્તુમ્ શક્તિના ધારક પરમાત્મા છે. આ રીતે, પરમાત્માને સર્વકર્તા સમજી તેમનો આશ્રય કરવો, એ શુદ્ધ ઉપાસકનું કર્તવ્ય છે. વચનામૃતમાં શ્રીજીમહારાજે કહ્યું છે : “અને સર્વના કારણરૂપ એવા ભગવાન તે મનુષ્ય જેવા છે

તો પણ પોતાના અંગમાંથી યોગકળાએ કરીને અનંત કોટિ બ્રહ્માંડને ઉત્પન્ન કરવા સમર્થ છે ને પાછાં પોતાના વિષે લય કરવાને સમર્થ છે... તેને સમજુ હોય તે જાણે જે, ભગવાન મનુષ્ય જેવા જણાય છે તો પણ એ ભગવાન સર્વના કારણ છે અને સર્વના કર્તા છે ને સમર્થ છે.” (લો. ૨) “તેમ દેશ, કાળ, કર્મ, માયા તેનું પરમેશ્વર ચાલવા દે તેટલું ચાલે, પણ પરમેશ્વરના ગમતા બહાર અણુમાત્ર પણ ન ચાલે; માટે સર્વકર્તા તે પરમેશ્વર જ છે.” (ગ.મ. ૨૧)

૨. કલ્યાણના માર્ગે ઉપાસના સૌથી શ્રેષ્ઠ સાધન છે. (૧/૧-૨) દરેક મુમુક્ષુ બ્રહ્મભાવ પામવા પ્રયત્ન કરે છે. કલ્યાણના માર્ગે ચાલતા જીવો વ્રત, તપ, યોગ, યજ્ઞ, દાન, સત્સંગ વગેરે અનેક શુભ પ્રવૃત્તિ કરી આત્યંતિક કલ્યાણ મેળવવા ઇચ્છે છે. જેથી જન્મ-મરણનો ચક્રાવો ન રહે અને ભગવાનના ધામમાં જઈ ભગવાનની મૂર્તિનું અતિ અપાર સુખ પમાય. તે માટે ઉપાસના એ સૌથી શ્રેષ્ઠ અને આવશ્યક સાધન છે. શ્રીજીમહારાજ વચનામૃતમાં કહે છે કેટલાક સિદ્ધ થાય છે ને કેટલાક સર્વજ્ઞ થાય છે ને કેટલાક દેવતા થાય છે ઇત્યાદિક અનંત પ્રકારની મોટપ પામે છે તથા પરમપદને પામે છે. એ સર્વે ભગવાનની ઉપાસનાને બળે પામે છે. પણ ઉપાસના વિના કોઈ વાત સિદ્ધ થતી નથી. માટે બીજાં સાધનના બળને તજીને એકલુ ભગવાનની ઉપાસનાનું બળ રાખવું. (ગ. પ્ર. ૫૬) ઉપાસના વગર આત્મજ્ઞાન કે બ્રહ્મજ્ઞાન થતું જ નથી એમ શ્રીજીમહારાજ ભારપૂર્વક કહે છે. ઉપાસના વિના આત્મા બ્રહ્મને દેખવાને ઇચ્છવું તે કેમ છે ? તો જેમ આકાશને જીભે કરીને સો વર્ષ સુધી ચાટીએ તો પણ ક્યારેય ખાટો, ખારો સ્વાદ આવે જ નહિ, તેમ ભગવાનની મૂર્તિની ઉપાસના વિના આત્મા બ્રહ્મ દેખાય જ નહિ, તે ગમે તેટલું જતન કરે તો પણ ન દેખાય. અને નિર્બીજ એવા જે સાંખ્ય ને યોગ તેણે કરીને જે આત્માનું દર્શન શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે, તે ભલે કહ્યું છે, પણ અમે એવો કોઈ દીઠો નથી ને અનુભવમાં પણ એ વાર્તા મળતી આવતી નથી; માટે એ વાર્તા ખોટી છે. (ગ.અં. ૩૬) વળી, મૃત્યુ સમય તો સમુદ્ર જેવો છે; માટે ત્યાં તો આત્મનિષ્ઠાવાળો હોય તથા વગર આત્મનિષ્ઠાવાળો હોય એ બેય ને ભગવાનની ઉપાસનારૂપી વહાણનું કામ પડે છે માટે અંતકાળે તો ભગવાનનો દૃઢ આશરો હોય તે જ કામમાં આવે છે, પણ અંતસમે આત્મનિષ્ઠા કાંઈ કામમાં આવતી નથી. તે સારુ ભગવાનની ઉપાસનાને દૃઢ કરીને રાખવી. (ગ.પ્ર. ૬૧) ગુણાતીતાનંદ સ્વામી પણ કહે છે : ઉપાસનાથી મોક્ષ છે. (સ્વા.વા. ૫/૧૩૫) આપણી ઉપાસનાથી મોટાઈ છે ને ધર્મમાંથી લડથડે કે બીજા સાધનમાંથી લડથડે પણ ઉપાસના દૃઢ હોય તો જીવ લડથડે નહિ. (સ્વા.વા. ૫/૭૦) ભગવાનની ઉપાસનાનું બળ હોય તેને મહાપ્રલય જેવું દુઃખ આવી પડે તો પણ એમ સમજે, જે દેહ તો પડી જાશે ને આપણે ભગવાનનાં ધામમાં જાશું. એમ સમજીને સુખિયો રહે. (સ્વા.વા. ૧/૫૬)

૩. ‘ગુણાતીતાનંદ સ્વામી અક્ષર છે.’ શાસ્ત્રીજી મહારાજનો પત્ર (૬/૧૩૬-૧૩૭)

જ. ‘ગુણાતીતાનંદ સ્વામી અક્ષર છે.’ તે વાતની સત્યતા માટે શાસ્ત્રીજી મહારાજે પોતાની વિચક્ષણ બુદ્ધિથી ખૂબ જ ચકાસણી કરી છે. આગળ જણાવેલ બધા જ પ્રસંગો તથા તે ઉપરાંત પણ ઘણા પ્રસંગો તેમને કોઈ ન કોઈ થકી પોતે સ્વયં સાંભળીને તેના સત્યપણની ચકાસણી કરી છે. કયા પ્રસંગો કોના થકી સાંભળ્યા છે, તે ઉલ્લેખ સાથે તેમણે એક પત્ર આફ્રિકાના હરિભક્તોને લખેલો છે. તે પત્રમાં એક પ્રસંગનો ઉલ્લેખ કરતાં તેઓ લખે છે : “વિશેષમાં કોઠારી ગોરધનભાઈને મેં ખાનગી પૂછેલું કે આપ તથા બીજા કેટલાક ‘સ્વામી અક્ષર છે’ તેમાં વિરુદ્ધ છો, પણ રઘુવીરજી મહારાજ સમાગમ કરવા જતા હતા તે સમજ્યા હતા કે નહિ ? ત્યારે ખાસ કોઠારીએ કહ્યું કે ‘પ્રથમ જતા હતા, ત્યારે તો નક્કી ન બોલતા, પણ સત્તરની સાલે ગયા ત્યારે તો સ્વામીરૂપ થઈ ગયા હતા ને ‘સ્વામી અક્ષર છે’ એમ જાણતા હતા, તે હું પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક આપને જણાવું છું.’ અંતે એ પત્રમાં તેઓ લખે છે, “મને ખોટી વાત ગોઠવણી કરીને બીજાને સમજાવી સ્વાર્થ સાધવો એવું આવડતું નથી. ને અસત્યમાં ઘણું પાપ છે. ભાગવતમાં લખ્યું છે કે ‘નાસત્યાત્ પરં પાપમ્’ વળી, પૃથ્વીએ કહ્યું કે બધા પાપી પુરુષોનો ભાર હું સહન કરી શકું છું પણ અસત્ય બોલનારનો ભાર સહન કરી શક્તી નથી. મારે કોઈ પ્રકારે અસત્ય વાતમાં દુરાગ્રહ કરવો હોય નહિ. માટે ખાસ મારો વિશ્વાસ હોય તો; સાચાબોલો, પ્રામાણિક પુરુષ હોઉં એમ માનતા હો તો ઉપરની વાત સાચી માની, ખરા અંતઃકરણથી ‘સ્વામી અનાદિ અક્ષર છે ને શ્રીજીમહારાજ પૂર્ણપુરુષોત્તમ ભગવાન છે’ - તે વાતની નિષ્ઠા કરશો.” આ રીતે ‘ગુણાતીતાનંદ સ્વામી અક્ષર છે’ એ વાત સત્ય હતી તો શ્રીજીમહારાજની ઇચ્છાનુસાર એ સિદ્ધાંતનું પ્રવર્તન થયું. ગુણાતીતાનંદ સ્વામી અક્ષર છે એ સિદ્ધાંતના પ્રવર્તન પછી સદ્. ગોપાળાનંદ સ્વામી અક્ષરનો અવતાર છે, તેવો વ્યવસ્થિત પ્રચાર શરૂ થયો અને મંદિરોમાં પણ પાછળથી ગોપાળાનંદ સ્વામીની મૂર્તિઓ નીચે ‘મૂળ અક્ષરમૂર્તિ ગોપાળાનંદ સ્વામી’ એમ લખેલું જણાય છે. આથી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને ભલે મૂળ અક્ષર તરીકે કોઈ કદાચ ન સ્વીકારે પણ અક્ષરપુરુષોત્તમનો સિદ્ધાંત સત્ય છે અને મહારાજની પૂજા-ભક્તિ-ઉપાસના તેમના ભક્ત સાથે થાય એ સિદ્ધાંત આપોઆપ સ્વીકારાઈ જાય છે. અર્થાત્ શાસ્ત્રીજી મહારાજનો સિદ્ધાંત સત્ય ઠરે છે.

પ્ર.૬નીચે આપેલાં વાક્યોમાંથી કોઈ પણ બે વિષે કારણો આપી સમજાવો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

❧ નોંધ :- વચનામૃત, સ્વામીની વાતો કે અન્ય શાસ્ત્રને સંદર્ભરૂપે ન દર્શાવ્યા હોય પણ વિવરણ લખ્યું હોય તો સંપૂર્ણ સાચું આપવું.

૧. એકાંતિક ભક્તને દેહે કરીને મરવું એ મરણ નથી. (૩/૨૪-૨૫) ભગવાનની જેમ ભગવાનના ભક્તમાં પણ મનુષ્યભાવ પર છે, અવગુણ લે તો પણ ખોટ છે અને તે વિમુખ થયા વિના રહે નહિ, એકાંતિક ધર્મમાંથી જરૂર પડે વગેરે સ્પષ્ટતા કરતાં શ્રીજીમહારાજ કહે છે : “ભગવાન ને ભગવાનના ભક્ત તેની તો અલૌકિક સમજણ હોય, તેને દેહાભિમાની જીવ ક્યાંથી સમજી શકે ? માટે પોતાની મૂર્ખાઈએ કરીને ભગવાન ને ભગવાનના જે ભક્ત તેનો અવગુણ લઈને વિમુખ થઈ જાય છે.” (ગ.મ. ૫૩) એકાંતિક ભક્ત છે તેને દેહે કરીને મરવું એ મરણ નથી, એને તો એકાંતિક ધર્મમાંથી પડી જવાય એ જ મરણ છે. તે જ્યારે ભગવાન કે ભગવાનના સંત તેનો હૃદયમાં અભાવ આવ્યો ત્યારે એ ભક્ત એકાંતિકના ધર્મમાંથી પડ્યો જાણવો... પંચમહાપાપ થકી પણ ભગવાન ને ભગવાનના ભક્તનો અવગુણ લેવો એ મોટું પાપ છે. (ગ.મ. ૪૬) વળી, મોટાપુરુષમાં જેવા દોષ પર છે તેવો પોતે થાય છે તેની સ્પષ્ટતામાં શ્રીજીમહારાજ કહે છે : જો મોટાપુરુષને વિષે કામીપણાનો દોષ પર છે તો ગમે તેવો નિષ્કામી હોય તો પણ અતિશય કામી થાય ને મોટાને વિષે કોધી-લોભીપણું પર છે તો પોતે કોધી લોભી થાય (ગ.પ્ર. ૫૮) મોટાપુરુષ હોય તેને વિષે જે જે જાતના દોષ પર છે, તે તે જાતના દોષ પોતાના હૈયામાં આવીને નિવાસ કરે છે. (સા. ૧૮) તેથી જ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી કહે છે : આ સાધુને વિષે મનુષ્યભાવ આવે છે, તેથી બીજું કંઈ ભૂંડું નથી. (સ્વા.વા. ૩/૩૬) ભગવાન કે ભગવાનના એકાંતિક અને ગુણાતીત સંતને વિષે મનુષ્યભાવ પર ઠવાથી અનેક પ્રકારની ખોટ ન રહે, તેનું કલ્યાણ ન બગડે તે માટે જ પોતાના આશ્રિતજનોને ચેતાવતાં શ્રીજીમહારાજ કહે છે, ‘માટે ભગવાનને વિષે તો મનુષ્યભાવ ન જ પર ઠવો આ જે વાત છે તે સૂઝે તો આજ સમજો તો એટલી સમજવી છે અને સૂઝે તો સો વર્ષે કરીને સમજો તો પણ એટલી સમજવી છે. અને આ વાત સમજીને એની દૃઢતાની ગાંઠ પાડ્યા વિના છૂટકો નથી. માટે આ અમારી વાત છે તે સર્વે હરિભક્તને યાદ રાખીને પરસ્પર કરવી અને જ્યારે કોઈને અણસમજણે કરીને ધોખો થાય ત્યારે તેને આ વાત કરીને ચેતાવી દેવો. અને આ જે અમારી વાર્તા છે તેને નિત્ય પ્રત્યે દિવસમાં એકવાર કરવી, એમ અમારી આજ્ઞા છે. તેને ભૂલશો મા, જરૂર ભૂલશો મા.’ (લો. ૧૮)

૨. સર્વ કરતાં સંત મોટા છે. (૫/૮૭-૮૮) સદ્ગુરુ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી કહે છે : “મોટા છે, ભગવાનના મળેલા છે, ભગવાનના વચનમાં વર્તે છે, ભીડો ખમે છે, ભગવાન એને વશ છે, ભગવાન એ કહે એમ કરે છે, ભગવાન એ કહે એમ ફરે છે, ભગવાનને એણે જીત્યા છે, ભગવાનના અભિપ્રાયના જાણનારા છે, મોક્ષના દાતા છે, એને દર્શને ભગવાનનું દર્શન થયું, એને પૂજ્યે ભગવાન પૂજાઈ રહ્યા, ગર્ભવાસ, જમપુરી ને ચોરાશીઓ એ મુકાવે છે ને વિહદ જે ભગવાનનું અક્ષરધામ તેને પમાડે છે, ને ભગવાનના સાધર્મ્યપણાને પમાડે છે, એવા મોટા છે, એના વિના ભગવાનને ચાલતું નથી, એનાં દર્શને પંચમહાપાપ બળી જાય છે, એની ઈન્દ્રિયુંની ક્રિયાએ કરીને બ્રહ્માંડ સચેતન થાય છે, એનાથી કાળ, કર્મ ને માયા થર થર કંપે છે, જેમ દેહને પૂજ્યે જીવ પૂજાઈ રહ્યો તેમ આ સાધુને પૂજ્યે ભગવાન પૂજાઈ રહ્યા, એ અન્નદાતા છે, અંતર્યામી છે, સર્વજ્ઞ છે, એનું કર્યું થાય છે, ને એ મનુષ્ય જેવા દેખાય છે પણ મનુષ્ય જેવા નથી, ભગવાન એના ભેળા રહ્યા છે, અવિનાશી ધામને પમાડે છે, કર્તા થકા અકર્તા છે, વૃક્ષની પેઠે એનો દેહ પરને અર્થે છે. સંતનાં લક્ષણ ક્યાં છે એવા છે, કામીલ, કાબીલ સબ હુન્નર તેરે હાથ એવા છે.” (સ્વા.વા. ૪/૧૩૮) ‘સર્વ કરતાં સંત મોટા. તેનો મહિમા કલ્પો તેની વિકિત જે, સર્વ કરતાં પૃથ્વી મોટી ને તેથી જળ, વાયુ, આકાશ, અહંકાર, મહત્ત્વ, પ્રધાનપુરુષ, ને મૂળ પ્રકૃતિપુરુષ ને અક્ષર સુધી એકબીજાંથી મોટાં છે ને તે સર્વેના આધાર ભગવાન છે, એવા મોટા ભગવાન તેને સંત પોતાના હૃદયમાં અખંડ ધારી રહ્યા છે, માટે તે મોટા છે.” (સ્વા.વા. ૨/૧૧૦)

૩. શ્રીજીમહારાજને બીજા અવતાર જેવા જાણે તો એનો દ્રોહ કર્યો કહેવાય. (૪/૨૮)

જ. “જ્ઞાનમાર્ગ તો એવો સમજવો જે, કોઈ રીતે ભગવાનના સ્વરૂપનો દ્રોહ થાય નહિ... માટે જે સમજુ હોય તેને ભગવાનના વચનમાં તો જેટલું પોતાની સામર્થ્ય પ્રમાણે રહેવાય તેટલું અવશ્ય રહેવું, પણ ભગવાનની મૂર્તિનું બળ અતિશય રાખવું જે, સર્વોપરી ને સદા દિવ્ય સાકારમૂર્તિ અને સર્વ અવતારનું અવતારી એવું જે ભગવાનનું સ્વરૂપ છે તે જ મને પ્રાપ્ત થયું છે. અને જે એમ જાણતો હોય ને તેથી જો કદાચિત્ સત્સંગથી બાહર નીસરી જવાણું તોય પણ તેને ભગવાનની મૂર્તિમાંથી હેત ટળતું નથી અને તે હમણાં તો સત્સંગથી બાહર છે પણ દેહ મૂકીને તો અંતે ભગવાનનું જે અક્ષરધામ તેને વિષે ભગવાનને સમીપે જશે. અને હમણે સત્સંગમાં રહેતો હશે અને શાસ્ત્રના વચનમાં પણ રહેતો હશે અને તેને જો ભગવત્સ્વરૂપની નિષ્ઠા પાકી નહિ હોય તો તે જ્યારે દેહ મૂકશે ત્યારે કાં તો બ્રહ્માના લોકમાં જશે ને કાં તો કોઈક બીજા

દેવતાના લોકમાં જશે, પણ તે પુરુષોત્તમ ભગવાનના ધામને વિષે નહિ જાય. તે માટે પોતાને સાક્ષાત્ મળ્યું જે ભગવાનનું સ્વરૂપ તેને સદા દિવ્ય સાકારમૂર્તિ ને સર્વ અવતારનું કારણ અવતારી એવું જાણવું અને જો એમ ન જાણે ને નિરાકાર જાણે ને બીજા અવતાર જેવા જાણે તો એનો દ્રોહ કર્યો કહેવાય.” (ગ.મ. ૯)

પ્ર.૭ ઉપસંહારના આધારે નીચેનાં સૈદ્ધાંતિક વાક્યો પૂરાં કરો. (કુલ ગુણ : ૭)

(ઉપાસનામાં શું સમજવું ?)

૧. અક્ષરાધિપતિ પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ નારાયણ નિત્ય, સર્વોપરી, સદા દિવ્ય, સદા સાકાર, નિર્દોષ, માયાપર, એક અને અદ્વિતીય ચૈતન્ય તત્ત્વ છે. (૧૪૧)
૨. આત્યંતિક કલ્યાણ માટે મુમુક્ષુએ પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ ભગવાન સ્વામિનારાયણ, તથા તેમના અખંડધારક પ્રગટ અક્ષરબ્રહ્મસ્વરૂપ ગુરુહરિને વિષે નિર્દોષબુદ્ધિ, પરમ દિવ્યભાવ અને પ્રત્યક્ષ પરબ્રહ્મના ભાવથી દૃઢ પ્રીતિ કરવી. મન, કર્મ, વચને તેમનો દૃઢ પ્રસંગ કરી તેમને અતિશય રાજી કરવા. (૧૪૪)
૩. માયિક ઈન્દ્રિય-અંતઃકરણને અગોચર એવા આ પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ નારાયણ સ્વયં પોતાના દિવ્ય સંકલ્પથી, કરુણાએ કરીને, અનંત જીવો તથા ઈશ્વરોના આત્યંતિક કલ્યાણને અર્થે અને પોતાના ભક્તોના મનોરથ પૂર્ણ કરવા માટે અક્ષરધામમાં રહ્યા થકા જ, પોતાનાં સર્વ દિવ્ય ગુણ, ઐશ્વર્ય આદિ સહિત જ બ્રહ્માંડ-બ્રહ્માંડ પ્રત્યે સાક્ષાત્ મનુષ્યરૂપે પ્રગટ થઈ સર્વેને નયનગોચર થાય છે. (૧૪૨)
૪. એ પ્રત્યક્ષ પરબ્રહ્મ પરમાત્મા સહજાનંદ સ્વામી મહારાજ, શ્રીસ્વામિનારાયણ ભગવાન છે. તેઓ જ આપણા સૌના પરમ ઉપાસ્ય છે. અને સદા કાળ પોતાની પ્રત્યક્ષપણે ઉપાસના કરાવવા પોતે અંતર્ધાન થયા પછી પણ સાક્ષાદ્ અક્ષરબ્રહ્મસ્વરૂપ ગુરુહરિ દ્વારા સમ્યક્ અન્વયસ્વરૂપે સદા પ્રગટ રહે છે. (૧૪૨)

(ઉપાસનામાં શું ન સમજવું ?)

૫. વચનામૃતાદિક સત્શાસ્ત્રોનું રહસ્ય તથા ભગવાનનો નિશ્ચય પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ સંતના સમાગમ કે કૃપા વગર સ્વતંત્રપણે સમજી-સમજાવી શકાય છે, તેમ ન સમજવું. (૧૪૬-૧૪૭)
૬. એકલા અક્ષરબ્રહ્મ જ છે. પુરુષોત્તમ પણ તેમાં જ રહ્યા છે, અને તે દ્વારે જ રહી શકે છે. અર્થાત્ સ્વરૂપ-સ્વરૂપી ભેળા છે, તેમ ન સમજવું. (૧૪૬)
૭. પરબ્રહ્મ પરમાત્મા તથા પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ સંત વગર કેવળ મૂર્તિ કે શાસ્ત્રને આશરે બ્રહ્મરૂપ-એકાંતિક થઈ શકાય છે, તેમ ન સમજવું. (૧૪૬)

પ્ર.૮ અક્ષરબ્રહ્મ : એક અને અદ્વિતીય (૬/૧૦૭-૧૦૮) - ટૂંકનોંધ લખો : (કુલ ગુણ : ૫)

નોંધ : ઓછામાં ઓછા ત્રણ પ્રમાણો લખેલા હોવા જોઈએ.

અક્ષરબ્રહ્મ ચિદાકાશ તેજરૂપે, ધામરૂપે, ધામમાં નિત્ય નિકટતમ સેવકરૂપે અને મૃત્યુલોકમાં મનુષ્ય દેહધારીરૂપે સેવા કાર્ય કરે છે. છતાં કાર્યભેદથી તત્ત્વભેદ સમજવો નહિ. અક્ષરબ્રહ્મ સદા એક અને અદ્વિતીય છે. વળી, જીવો અસંખ્યાત છે અને ઈશ્વરો પણ અસંખ્યાત છે. અને તે જીવેશ્વરો, અક્ષરબ્રહ્મના તથા પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ નારાયણના સાક્ષાત્ પ્રસંગ અને અનુગ્રહથી આત્યંતિક મોક્ષ પામીને ‘અક્ષરમુક્ત’ સંજ્ઞાને પ્રાપ્ત કરે છે. તેવા અક્ષરમુક્તો પણ અસંખ્ય જ છે. પરંતુ જેમ પરબ્રહ્મ એક અને અદ્વિતીય છે, તેમ અક્ષરબ્રહ્મ પણ એક અને અદ્વિતીય છે. ભગવાન સ્વામિનારાયણે આ વાત વચનામૃત તથા વેદરસમાં સમજાવી છે. “અક્ષરરૂપ પુરુષ અક્ષરના સાધર્મ્યપણાને પામ્યા તે ઘણા છે ને અક્ષર પોતે એક છે.” (વેદરસ : પૃ. ૨૧૩-૨૧૪) ગુણાતીતાનંદ સ્વામી પણ આ જ વાતનું પ્રતિપાદન કરે છે. “ધામરૂપ અક્ષર એક જ છે ને બીજા અક્ષરમુક્ત અનંત કોટિ છે.” (સ્વા. વા. ૫/૧૭૭) ‘હરિવાક્યસુધાસિંધુ’ની આચાર્યશ્રી રઘુવીરજી મહારાજકૃત સેતુમાલા ટીકામાં આ સિદ્ધાંત રજૂ થયો છે : “શ્રીહરિ પોતાના ધામમાં અક્ષરબ્રહ્મના ભાવને (સાધર્મ્યને) પામેલા અનંત કોટિ મુક્તો તથા મૂર્તિમાન અક્ષરબ્રહ્મ વડે પોતાની (શ્રીહરિની) ઈચ્છાનુસાર સેવા પરિચર્યા કરાઈ રહ્યા છે.” (સેતુ. ટી. ૫૮/૫) અહીં અક્ષરમુક્તો અનંત કોટિ કહ્યા છે અને મૂર્તિમાન અક્ષરબ્રહ્મ એક જ છે. (આ એકવચનનો પ્રયોગ છે.) આ જ પ્રમાણે અક્ષરબ્રહ્મ માટે એકવચનનો પ્રયોગ વચનામૃતમાં તથા વેદરસમાં અનેક ઠેકાણે કર્યો છે : “અક્ષર તે આવો છે ને આવું એ અક્ષરસંબંધી સુખ છે.” (લો. ૧૭) “એવો જે અક્ષરરૂપ ધામ તે પરાત્પર છે.” (વેદરસ પૃ. ૧૪૬) તેથી સ્પષ્ટ થાય છે કે અક્ષરબ્રહ્મ એક અને અદ્વિતીય છે. વળી, આ એક અને અદ્વિતીય અક્ષરને જ મહારાજે અનાદિ કહ્યા છે. બીજા અક્ષરમુક્તો તો અનાદિ અક્ષર થકી થયેલા છે. “અક્ષરબ્રહ્મ સંજ્ઞાને પામેલા અનંત કોટિ મુક્તો તે થકી ભગવાનના ધામરૂપ જે અક્ષરબ્રહ્મ તે અનાદિ છે.” (અમ. ૬)

(વિભાગ - ૨ સત્સંગ વાચનમાળા ભાગ ૩, નવમી આવૃત્તિ જાન્યુઆરી - ૨૦૧૭,
યુગવિભૂતિ પ્રમુખસ્વામી મહારાજ આઠમી આવૃત્તિ, મે - ૨૦૧૪)

પ્ર.૯ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૯)

❧ નોંધ :- કોણ કહે છે - ૧ ગુણ, કોને કહે છે - ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે - ૧ ગુણ.

૧. “આ વખતે પધરામણીની ભેટ ઠીક આવી છે.” (૪/૪૪)

⇒ આચાર્ય મહારાજ, રઘુવીરજી મહારાજ - ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને

⇒ સં. ૧૯૧૧ના હરિજયંતીના સમૈયા ઉપર ગુણાતીતાનંદ સ્વામી વરતાલ પધાર્યા ત્યારે કહે છે.

૨. “આત્માનંદ સ્વામીના ત્યાગ કરતાં મુક્તાનંદ સ્વામીની લાજ ચઢે.” (૨/૨૬)

⇒ શ્રીજીમહારાજ - સંતોને

⇒ ત્રણ દિવસના ભૂખ્યા સંતોને ઘીવાળી ખીચડી જમી લેવાનું કહેતા મુક્તાનંદ સ્વામીએ કહ્યું : ‘આજ્ઞાભંગ નિમિત્તે શ્રીજીમહારાજ ઠપકો દેશે તો મારે માથે.’ વચનની મૂર્તિ આત્માનંદ સ્વામી ન જમ્યા. આ વાતની જાણ મહારાજને થઈ ત્યારે કહે છે.

૩. “આ મૂર્તિ જુએ છે, કાર્ય કરે છે.” (૨૧)

⇒ સ્વામીશ્રી - જોમો કેન્યાટાને, કેન્યાના રાષ્ટ્રપિતા

⇒ હરિકૃષ્ણ મહારાજની મૂર્તિને જોઈ કેન્યાટાએ પૂછ્યું : ‘આ શું છે ?’ ત્યારે મહારાજનો મહિમા સમજાવતાં કહે છે.

પ્ર.૧૦ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણ જણાવો. (નવેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

❧ નોંધ : અહીં કેવળ પ્રસંગોના મુદ્દા જ આપ્યા છે. પરીક્ષાર્થીઓએ તે વિસ્તૃત રીતે લખેલા હોવા જોઈએ.

૧. પર્વતભાઈ સાત દિવસ સુધી જમ્યા ન હતા. (૬/૬૩) પર્વતભાઈ અને તેમના પત્ની ગઢડા દર્શન કરવા આવેલા. સાતમા દિવસે મહારાજે મયારામ ભટ્ટને પર્વતભાઈના ઘરનાં પાસે તપાસ કરવા મોકલ્યા કે પર્વતભાઈ ક્યાં જમે છે ? તેમનાં ઘરનાંએ કહ્યું, ‘એ અહીં નથી જમતા. એ તો મહારાજની પ્રસાદી જમતાં હશે.’ આ વાત સાંભળી મહારાજે કહ્યું અહીં પણ નથી જમતા. પછી પર્વતભાઈને પૂછ્યું ત્યારે તેમણે કહ્યું, ‘મહારાજ ! આ મૂર્તિ મૂકી રોટલો શું ભાવે ? હું તો તમારાં દર્શનથી જ તૃપ્ત થાઉં છું.’ ત્યારે મહારાજે બ્રહ્મચારીને બોલાવીને પર્વતભાઈને જમાડ્યા. અથવા

૨. ઈડરના રાજાએ ખુશાલભક્તની માફી માંગી. (૧/૩) ઈડરના મહારાજાએ બ્રાહ્મણો પર માથા દીઠ ત્રણ રૂપિયાનો વાર્ષિક કર નાખ્યો. બ્રાહ્મણોની વિનંતી રાજાએ માન્ય ન રાખી. તે વખતે બાળ ખુશાલ ભક્ત દ્વારા બ્રાહ્મણોએ રાજાને સમજાવવા પ્રયત્ન કર્યો છતાં રાજા ન માનતાં ખુશાલ ભક્તની પ્રાર્થનાથી રાજકુટુંબ અને કારભારીઓના ઝાડા પેશાબ બંધ થઈ ગયા. રાજાએ માફી માંગી. બ્રાહ્મણોનો વેરો માફ કરો અને તાંબાના પતરા પર લેખ કર્યો ત્યારે જ બધાને સારું થયું.

૩. ધૂળેટીની મહેફિલ માણવા આવેલા મહેમાનોને આશ્ચર્ય થયું. (૪/૭) ભોજ ગામના હરિજનવાસમાં તૂટેલાં ફૂટેલાં ઝૂંપડાઓ વચ્ચે સૌને ભેગા કરીને સ્નેહપૂર્વક મળ્યા. તેઓના જીવન-ઉદ્ધારમાં સ્વામીશ્રીને રસ હતો. વ્યસનમુક્તિની વાતો કરી. વર્ષો જૂનાં દારૂ અને બીડી, તમાકુ વગેરેનાં વ્યસનો સ્વામીશ્રીનાં ચરણોમાં ધરી દીધાં. મહિના પછી ધૂળેટીના દિવસે દારૂની મહેફિલ માણવા બહારગામથી મહેમાનો ઊતરી પડ્યા પણ વાસમાં પગ મૂકતાં તેને આશ્ચર્ય થયું. અહીં નાની સભા થઈ. બાઈ-ભાઈ સર્વેનાં હાથમાં શિક્ષાપત્રી અપાઈ. તેનું વાંચન થયું. પવિત્ર અને ભક્તિ ભાવથી ઉજવણી થઈ. મહેમાનોએ લોકોને દારૂ પીવાનો આગ્રહ કર્યો ત્યારે કહ્યું ‘હવે અમે પ્રમુખસ્વામીના થયા છીએ હવે અમારાથી એવું મોંઢે ન લગાડાય ! સુખી જીવનનો આનંદ તેમાંથી ઝરતો હતો. અથવા

૪. સેવક સંતે બાપાની (સ્વામીશ્રીની) માફી માંગી. (૪/૪)

જ. કાર્ડિફમાં સેવક સંતે અજાણતાં દહીંના બદલે ફીજમાં ઘણા દિવસથી પડી રહેલી મલાઈની કઢી બનાવી. જમાડનાર સંતે આગ્રહ કરીને સ્વામીશ્રીને વધારે કઢી આપી. સ્વામીશ્રી તો જમી ગયા. એટલામાં બીજા સંતે રસોડામાંથી કહ્યું : ‘સ્વામીબાપાને કઢી ન આપતાં, ખરાબ છે. ખૂબ ગંધાય છે.’ અત્યંત વિચિત્ર સ્વાદની ખૂબ ગંધાતી કઢી હોવાથી સેવક સંતને બળતરા થવા લાગી. તેથી તેમણે બાપાની માફી માંગી.

પ્ર.૧૧ નીચે આપેલા વિષયો ઉપર મુદ્દાસર વિવરણ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

❧ નોંધ : અહીં કેવળ પ્રસંગોના મુદ્દા જ આપ્યા છે. પરીક્ષાર્થીઓએ તે વિસ્તૃત રીતે લખેલા હોવા જોઈએ.

૧. કુશળકુંવરબાને કલ્યાણની ખાતરી (૫/૫૨) આજ ઘડી સુધી જેની ઝંખના કરતા હતા તે મનમોહન મૂર્તિ મહારાજનાં દર્શન કરવા કુશળકુંવરબા દોડતાં આવી પહોંચ્યાં અને એકદમ મહારાજનાં ચરણમાં મસ્તક મૂકી ચરણકમળ પકડી લીધાં.

દેહભાન ભૂલી ગયાં. આંખમાંથી આપોઆપ પ્રેમાશ્રુ વહેવા લાગ્યાં. તે વખતે મહારાજે તેમનું કાંડું ઝાલી ઊભાં કર્યાં. સચેતન થતાં કુશળકુંવરબાની વૃત્તિ મહારાજના દિવ્ય સ્વરૂપમાં એકતાર થઈ ગઈ. ત્યારે એમણે મહારાજને એ જ શબ્દો કહ્યાં કે “જેવી રીતે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને રૂક્મણિજીનું કાંડું પકડ્યું હતું તેમ આજ આપે મારું કાંડું પકડ્યું છે એટલે મારું કલ્યાણ નિશ્ચિત થઈ જ ગયું છે.” “તમે ઘણા જન્મથી મોક્ષને માટે યત્ન કરતાં હતાં. અમદાવાદ પાસે અડાલજની વાવ પણ તમે જ બંધાવી હતી. તો આજે યોગ થઈ ગયો.” **અથવા**

૨. **સંસારથી અનાસક્ત શિવલાલ શેઠ (૭/૬૭,૬૮-૭૦) (૧)** શિવલાલ શેઠને મહારાજની મૂર્તિની અખંડ સ્મૃતિ - રસ્તે પસાર થતાં પણ તેમની વૃત્તિ આડી અવળી ન ડોલે - દુકાનમાં પણ ખપ પૂરતી જ વાત કરે. ગામ-ગપાટામાં વ્યર્થ સમય બગાડે નહીં. હાથમાં માળા અથવા વચનામૃતનો ગ્રંથ જ હોય અને પોતાની બેઠક સામે જ મહારાજની મૂર્તિ રાખતા. કોઈક માંગલિક પ્રસંગે તેમના ઘેર તેમના સાળી આવેલાં. બે ત્રણ માસથી ઘરમાં તેમના સાળી રહે છતાં ખબર નહીં. કારણ કુટુંબની સ્ત્રીઓ સાથે પ્રયોજન વગર વાતચીત કરતા નહિ. પોતાના નિત્ય નિયમ, ધ્યાન, માનસી વગેરેમાં જ વૃત્તિ રાખતા. દુકાનમાં પણ એ જ રીતે ભગવાનમાં જ વૃત્તિ રાખવાનો અધ્યાસ. એક દિવસ તેઓ જમવા બેઠા હતા અને તેમનાં સાળી પીરસવા આવ્યાં. તેમનાથી ભાતમાં ઘી વધુ પડી ગયું. ત્યારે શિવલાલ શેઠથી સહજ ભાવે ઊંચું જોવાઈ જતાં તેમની દૃષ્ટિ સાળી પર પડતાં સ્વભાવિક પૂછ્યું ‘તમે ક્યારે આવ્યાં ?’ આ સાંભળીને સાળીને માઠું લાગ્યું. પછી સૌએ તેમને સમજાવ્યું કે તેમની એવી અલૌકિક સ્થિતિ છે. (૨) તેમની દુકાનેથી મંદિર જતાં રસ્તામાં માટીનું ઘર હતું. તે પાડીને એના ઘણીએ ત્યાં હવેલી કરેલી. શિવલાલભાઈ આ રસ્તેથી હંમેશા પસાર થતા છતાં વૃત્તિ તો મહારાજમાં જ રહેતી તેથી તેમની નજર હવેલી તરફ ગયેલી જ નહીં. એક વખત છીંક આવવાથી ઊંચું જોવાઈ ગયું અને પહેલી જ વાર તે જગ્યાએ હવેલી જોઈને સહજ ભાવે પૂછ્યું આ ક્યારે બંધાણી ? રસ્તે ચાલતાં સૌએ કહ્યું. આ ઈમારતને તો છ માસ થયા છે. (૩) ભગા દોશી, શિવલાલભાઈ તેમના પરિવાર સાથે ગઢપુર દર્શને જઈ રહ્યા હતા. રસ્તામાં ખેતરમાં ઊભો પાક જોઈ ભગા દોશી પોતાના અનુભવ પ્રમાણે કેટલો પાક થશે તેની ચર્ચા કરતા હતા. શિવલાલ શેઠ તો માળા ફેરવવામાં તલ્લીન હતા. તેમણે પિતાને ટકોર પણ કરી કે ભગવાનનાં દર્શન કરવા જઈએ તો ભજન કરતાં કરતાં જઈએ અંતરમાં શાંતિ રહે અને દર્શન સમાગમનું સુખ આવે. (૪) ભગા દોશીને ધ્યાન કેવી રીતે કરવું તેની વાત કરતાં ત્યારે ભગા દોશીએ કહ્યું શિવા ! તારું ધ્યાન તારી પાસે રાખ. ધીના ગાડવા ગબડવા તો ‘પેટમાં ઢોળાવવાનું હતું તેના બદલે જમીન પર ઢોળાયું.’ રંચમાત્ર ખરખરો નહીં. (૫) સયાજીરાવ ગાયકવાડ ગઢડા મંદિરે દર્શન કરવા આવવાના હતા. શિવલાલ શેઠ સાદા વસ્ત્રોમાં તેમનું સામૈયું કરવા જતા હતા. રઘુવીરજી (આચાર્ય) મહારાજે તેમને સારાં વસ્ત્રો અને ઘરેણાં પહેરીને જવાની આજ્ઞા કરી. સામૈયામાંથી પાછા ફર્યા કે તરત જ સાદાં વસ્ત્રો પહેરી લીધાં. આમ સંસારની દરેક પ્રવૃત્તિથી તેઓ અનાસક્ત હતા. **(નોંધ : પરીક્ષાર્થીએ કોઈપણ બે પ્રસંગ લખ્યા હોય તો પણ પૂરા ગુણ આપવા.)**

૩. **હિમાલય આગળ તરણા (૨૩)** સંવત્ ૧૯૮૮માં લોસ એન્જલસના ધનાઢ્ય શ્રી કાર્લોસ વેગા પોતાના એક હિંદુ મિત્ર સાથે સ્વામીશ્રીના દર્શને આવ્યા. અંતરમાં ધનાઢ્ય તરીકેનો ગર્વ હતો. સીધું સાદું અહં શૂન્ય વ્યક્તિત્વ ધરાવતા સ્વામીશ્રીને મળતા અંતરમાં દિવ્યતા અને શીતળતાનો અનુભવ થયો. સ્વામીશ્રીના ચરણોમાં નમન કરતા કહ્યું, “મારી પાસે બંગલો, મોટર, પૈસા, કીર્તિ બધું જ છે. આઈ હેવ એવરીથિંગ પણ શાંતિ... ‘આઈ હેવ ગોડ!’ સહજ અલમસ્તાઈથી સ્વામીશ્રી બોલી ઊઠ્યા પછી કહે ‘નો મની. આઈ હેવ ગોડ. પાસે ભગવાન રાખ્યા છે. તેમાં બધું જ આવી ગયું.’ પરમતત્ત્વના સાક્ષાત્કારની એ ચરમસીમા સમી અલમસ્તાઈને એક અલભ્ય અજાયબી તરીકે એ ધનાઢ્ય માણતો રહ્યો. ભગવાનના અપરોક્ષાનુભવી સંતનાં ચરણોમાં મસ્તક ઝુકાવતાં તેને લાગ્યું કે પોતે હિમાલય આગળ તરણા સમો લાગી રહ્યો છે. **અથવા**

૪. **પ્રશાંત ! જય સ્વામિનારાયણ (૩૯)** વલસાડના સાગરખેડુ શાંતિલાલનો પ્રશાંત અકસ્માતમાં ધવાયો હતો. તેને સુરતની મહાવીર જનરલ હોસ્પિટલમાં દાખલ કર્યો હતો. એ સમયે સ્વામીશ્રીને સુરત આવવાનું થયું. હોસ્પિટલના રસ્તે ખોદકામ થયું હોવાથી મોટર જઈ શકે તેમ ન હતી, તો સ્વામીશ્રી ચાલીને આઈ.સી.યુ. માં દાખલ કરેલા બાળક પાસે પહોંચ્યા. ગાઢ તંદ્રામાં પડેલા બાળકના આખા શરીરે હાથ ફેરવીને બાળક તેમનો સ્વર સાંભળી રહ્યો હોય તેવી શ્રદ્ધા સાથે ‘પ્રશાંતને જય સ્વામિનારાયણ કહ્યાં. ઠાકોરજીનો પ્રસાદીનો હાર પહેરાવ્યો. પિતા શાંતિલાલને આશ્વાસન આપ્યું. મદદ માટે તમામ બાંહેધરી આપીને એક સ્વજન કરતાંય વિશેષ મમતા દાખવી. એક નિર્દોષ અબુધ અને ગરીબ બાળકના દુઃખમાં ભાગ લીધાનો સંતોષ સાથે ૮૦ વર્ષની ઉંમરે ખાડાટેકરાવાળા રસ્તા પર ચાલતા પાછા ફર્યા.

પ્ર.૧૨નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

❧ નોંધ : અડધા સાચા જવાબના ગુણ આપવા નહિ.

૧. શ્રીજીમહારાજના પ્રથમ દર્શને પર્વતભાઈને શું નિશ્ચય થયો ? (૬/૫૭)

જ. ‘આ તો અક્ષરધામના અધિપતિ સાક્ષાત્ પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ નારાયણ છે અને સર્વ અવતારના અવતારી છે.’

૨. ‘અનુપ સંતને આપુ ઉપમા’ એ પદના રચયિતા કોણ છે ? (૩/૩૯)

જ. ‘અનુપ સંતને આપુ ઉપમા’ એ પદના રચયિતા નિષ્કુળાનંદ સ્વામી છે.

૩. મુકુંદદાસે રામાનંદ સ્વામીને શું વિનંતી કરી ? (૨/૧૭)

જ. ‘બ્રહ્મચર્યવ્રત સિદ્ધ કરાવી શરણે લેવા માટે સ્વામીને વિનંતી કરી.

૪. આપ કંઈ ભવિષ્ય ભાખો છો ? ભવિષ્ય કેવું છે ? (૫૬)

જ. ભગવાન ભજશે અને તેમના નિયમ પાળશે તો ભવિષ્ય સારું જ છે.

૫. ભવાનપુરાથી બોચાસણ જતાં સ્વામીશ્રી કયા ગામમાં અને કોને ત્યાં ગયા ? (૪૨)

જ. ભવાનપુરાથી બોચાસણ જતાં સ્વામીશ્રી લીંબાસી ગામમાં અને ડાહ્યાભાઈને ત્યાં ગયા.

પ્ર.૧૩ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો.

(કુલ ગુણ : ૮)

❧ નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

(૧) ૩ (૩/૨૯) (૨) ૨ (૧/૫) (૩) ૩, ૪ (૧૨/૨૯-૩૦) (૪) ૩ (૧/૧૩)

(વિભાગ - ૩ : નિબંધ)

પ્ર.૧૪ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ એક ઉપર આશરે ૬૦ લીટીમાં નિબંધ લખો. (કુલ ગુણ : ૧૫)

❧ નોંધ : નિબંધ એ મૌલિક વિષય છે, તેમાં આપેલ મુદ્દા ઉપરાંત બીજા ઘણા પાસા આવરી શકાય છે. જેવાં કે મૌલિકતા, સંપ્રદાય તથા અન્ય સંપ્રદાય વિષયક જ્ઞાન, કથાવાર્તાને આધારે વિષય વસ્તુની વિશેષ છણાવટ, અન્ય આધારભૂત સાહિત્યનો સહારો વગેરે મુદ્દાઓનો સમાવેશ થઈ શકે છે. પરીક્ષાર્થીએ વિષયને અનુરૂપ આ ઉપરાંત પણ બીજા પ્રસંગો લખ્યા હોય તો તે પણ માન્ય રાખી ગુણ આપવાં.

૧. ‘મહંત સ્વામી મહારાજે મારો હાથ પકડ્યો છે, હવે મને કોઈ ચિંતા નથી’ (સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ - ડિસેમ્બર ૨૦૧૭, પાના નં. ૩૪-૩૮) વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીને સ્વામીશ્રી સાથે નિકટતાનું કારણ પ્રમુખસ્વામી મહારાજનું સહજ, સરળ વ્યક્તિત્વ - જાણે કે તેઓ આપણી સાથે જ છે તેવો અનુભવ - સ્વામીશ્રીએ ફેલાવો કરવાને બદલે ઊંચાઈ તરફ ધ્યાન કેન્દ્રિત - સંતો-હરિભક્તોમાં ઊંચાઈ આવે તેવું કાર્ય (૧) સ્વામીશ્રી દ્વારા ૧૨૦૦ મંદિરોનું નિર્માણ - આ મંદિરો સામાજિક ચેતનાનાં કેન્દ્રો - લંડનના મંદિરમાં ત્યાંના બાળકોના ઉછેર પ્રમાણે સ્ટેડીયમ વગેરેની વ્યવસ્થા - સમયાનુકૂલ પરિવર્તન - દેશનાં કે પરદેશના મંદિરોની સ્વચ્છતા તેમજ અન્ય વ્યવસ્થા નોંધપાત્ર - મંદિરોની શરૂઆત થાય ત્યાંથી પૂર્ણ થાય ત્યાં સુધી બધું જ કાર્ય પરફેક્ટ - મોડર્ન ટેકનોલોજી મંદિરોમાં લાવવામાં સ્વામીશ્રીની ભૂમિકા અદ્ભૂત (૨) અક્ષરધામ વગેરે મંદિરોમાં આધુનિકતા અને દિવ્યતા બંનેનો સુભગ સમન્વય - અક્ષરધામમાં કોતરેલ દરેક પથ્થરને વાચા ફૂટે - હાથી પણ એટલા સુંદર કે હાથ ફેરવી લેવાનું મન થાય. શ્રીડી થિયેટરમાં (નીલકંઠ યાત્રા) નિહાળીને વ્યક્તિ ભક્ત ન હોય તો પણ ફિલ્મ જોયા પછી ભક્ત બનીને બહાર જાય. આધુનિકતમ ટેકનોલોજીની સાથે સાથે ભગવાન સ્વામિનારાયણના ૧૮મી સદીના તમામ નિયમોનું ફરજિયાત પાલન - સંત પરંપરાના આટલા કઠોર નિયમો ભારતમાં ક્યાંય નથી. ભક્તિ, જ્ઞાન, સંસ્કૃતના અભ્યાસથી સુસજ્જ સંતોની સેના તૈયાર - એક તરફ મેનેજમેન્ટ, બીજી તરફ આધુનિક ટેકનોલોજી અને ત્રીજી તરફ મંદિરની દિવ્યતા અણીશુદ્ધ - સરકાર કરતાં પણ અનેકગણું પરફેકશન - ૧૧૦૦ સંતો સંસ્થામાં - સ્વામીશ્રીની નિશ્રામાં આસપાસનાં પ્રલોભનો મહત્વાકાંક્ષા બધું મૂકીને સમર્પિત (૩) સામાન્ય રીતે બીજા પર છવાઈ જવાનો દરેકનો પ્રયાસ પરંતુ પ્રમુખસ્વામી મહારાજ અને B A P S સંસ્થાની એ વિશેષતા કે બીજા પર છવાઈ જવા કરતાં સામે વાળાને પોતાની અંદર સમેટી લેવા, એટલે તે એમના જ થઈ જાય. સ્વામીશ્રીની વ્યાપકતા અને વિસાળતાનો દરેક નેતાઓ ઉલ્લેખ કરે - નરેન્દ્રભાઈ દ્વારા સ્વામીશ્રીની સાથેના બે પ્રસંગોની સ્મૃતિ ૧. શ્રીનગરના લાલ ચોકમાં ત્રિરંગો ફરકાવવા અંગેનો ૨. સ્વામીશ્રી એ શ્રી મોદીના વિકાસ માટે તેઓના ટેપ કરેલ પ્રવચનો સાંભળીને કરેલી મીઠી ટકોર (૪) પ.પૂ. મહંત સ્વામી મહારાજનો હાથ પકડીને શ્રી મોદી ચાલ્યા ત્યારે એક ઘટનાનો ઉલ્લેખ - નાની

બાળકીએ પિતાને પોતાનો હાથ પકડી રાખવાનું કહ્યું કારણ કે પિતા કદી હાથ છોડે જ નહીં. તેમ મહંત બાપાએ મારો હાથ પકડ્યો પછી મારે ચિંતા નથી. B A P S ની આખી પરંપરા સેવા ભાવનાથી જોડાયેલ - કોઈપણ પ્રકારની કુદરતી અથવા સામાજિક કે રાજકીય આપત્તિ અથવા મુશ્કેલીમાં કોઈપણ જાતના ભેદભાવ વિના સહજતાથી ઊભા રહેવાની કાર્યશીલતા (૫) સ્વામીશ્રી પાસે સ્વયંસેવકોનું શિસ્તબદ્ધ સમર્પિત દળ - આ સ્વયંસેવકો ન્યૂયોર્કમાં સેવા કરતો હોય કે આદિવાસી વિસ્તારમાં કે દિલ્હીમાં પણ તેનું વર્તન, વાણી વ્યવહારમાં જરાય ફેર નહિ. દિવ્યતાના તેજપુંજ નીચે એક સુરેખ જીવન - નર્મદા યોજનાના નિર્માણ કાર્યમાં સ્વામીશ્રીનો ખૂબ મોટો ફાળો રસપૂર્વક વિગતો મેળવે. સામાન્ય રીતે સંસ્થાના વિકાસમાં મુખ્ય વ્યક્તિના ગયા પછી પાયા હલવા માંડે પરંતુ સ્વામીશ્રી દ્વારા એવી વ્યવસ્થા ગોઠવાઈ કે સદીઓ સુધી ઊની આંચ ન આવે. આનું કારણ અનંતગણું કાર્ય કર્યું પણ પોતાની જાતને અલિપ્ત રાખી. અક્ષરધામના સુવર્ણ જ્યંતી વર્ષ અને ભારતની આઝાદીનાં ૭૫ વર્ષ થાય ત્યારે આપણે કંઈક સંકલ્પ કરીએ, દેશ માટે, સમાજ માટે કંઈક સિદ્ધ કરીએ - સ્વામીશ્રીના ચીંધેલ માર્ગે સિદ્ધિઓની પરિપૂર્ણતાના સંકલ્પો કરીએ.

૨. વિશિષ્ટ કાર્યક્રમોની શૃંખલા : પ્રમુખસ્વામી મહારાજ જન્મ જ્યંતી આણંદ (સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ - જાન્યુઆરી ૨૦૧૮, પાના નં. ૪-૯, ૩૫) ચરોતર - આણંદને આંગણે બ્રહ્મસ્વરૂપ પ્રમુખસ્વામી મહારાજનો ૮૭મો જન્મજ્યંતી મહોત્સવની ભવ્યતા-દિવ્યતા પૂર્વક ઊજવણી કરી તેમાં વિશિષ્ટ કાર્યક્રમોની શૃંખલા રચાઈ ગઈ. (૧) ૧૯મી નવેમ્બર ૨૦૧૭ના રોજ પરમ પૂજ્ય મહંત સ્વામીમહારાજનું મુંબઈથી આણંદ ખાતે આગમન - અક્ષરફાર્મ ખાતે તેઓના દિવ્ય ઉપસ્થિતિમાં ૧૮ થી ૨૬ નવેમ્બર દરમિયાન જુદા જુદા અનેક કાર્યક્રમોની શૃંખલા - ૧૯મી નવેમ્બર સ્વામીશ્રીની સ્વાગત સભા - સ્વાગત નૃત્ય - સર્વમંગલસ્વામી દ્વારા પ્રાસંગિક પ્રવચનમાં પ્રમુખસ્વામી મહારાજના પંચવર્તમાનના ગુણોનું ગાન - ‘ચોરતરના ચોકમાં’ નૃત્ય - કોઠારી (આણંદ મંદિરના) સ્વામી દ્વારા સ્વાગત પ્રવચન (૨) બાળ-યુવા દિન તથા વિદ્યામંદિર વાર્ષિકોત્સવ - ૨૦ નવેમ્બરે બાળ-યુવા દિન - બાળકો-યુવકો સંવાદ, રાસ, સદ્ગુરુ સંતોનાં પ્રવચનો તથા સ્વામીશ્રીના આશીર્વાદ - ૨૧મી નવેમ્બરે બાકરોલ સ્થિત બી.એ.પી.એસ. સ્વામિનારાયણ વિદ્યામંદિરનો ૧૨મો પાટોત્સવ - સંવાદ, નૃત્યો કરી સ્વામીશ્રીને વધાવ્યા - વાલીઓના હૃદયસ્પર્શી અભિપ્રાયો - વિદ્યાર્થીઓ ધર્મ-નિયમ રાખી સંસ્કાર યુક્ત જીવન જીવી જીવનમાં આગળ વધે તેવા સ્વામીશ્રીના આશીર્વાદ (૩) માર્ગ નામકરણ, કીર્તન આરાધના તથા અભિવાદન સમારંભ - ૨૨મી નવેમ્બર ૨૦૧૭ના દિને પ્રમુખસ્વામી મહારાજના ચરણે ભક્તિ અર્પણ રૂપે આણંદ વિદ્યાનગર માર્ગ પર સર્કલ અને માર્ગનું નામ - પ્રમુખસ્વામી મહારાજના નામ સાથે જોડીને ચિરંતન સ્મૃતિ અંકિત - અનેક મહાનુભાવોની ઉપસ્થિતિ - નિઃસ્વાર્થ ભાવે સેવા કરનાર મહાનુભાવોનું અભિવાદન - સ્વામીશ્રીના આશીર્વાદ (૪) મંદિર પાટોત્સવ તથા સ્વયંસેવક સભા - ૨૪ નવેમ્બર ૨૦૧૭ આણંદ બી.એ.પી.એસ. મંદિરનો ૧૭મો પાટોત્સવ - વરિષ્ઠ સંતો દ્વારા પ્રતિષ્ઠિત સ્વરૂપોનું વેદોક્ત વિધિથી પૂજન - સ્વામીશ્રી દ્વારા આરતી, મંત્રપુષ્પાંજલિ, આશીર્વાદ - સંધ્યા સભામાં આણંદ ગાથા - નૂતન ધ્વનિ પ્રકાશનોનું ઉદ્ઘાટન ૨૫મી નવેમ્બરના રોજ સ્વયંસેવકોની સભા - ૮,૫૦૦ પુરુષો અને ૨૫૦૦ મહિલા સ્વયંસેવકો મળીને ૧૫,૦૦૦ થી વધુ સ્વયંસેવકો દ્વારા દિન-રાત ખડે પગે - ખંતથી સેવા સ્વયંસેવકો પર અપાર રાજીપો (૫) વિશ્વ શાંતિ મહાયાગ ૨૫, ૨૬ નવેમ્બર ૨૦૧૭ અક્ષરફાર્મમાં વિશ્વશાંતિ મહાયાગ - વૈદિક મંત્રોચાર - વાતાવરણમાં દિવ્યતા - યજ્ઞ નારાયણને સ્વામીશ્રી દ્વારા આહુતિ - સ્વામીશ્રીના આશીર્વાદ (૬) દીક્ષા સભા - સ્વામીશ્રીના પાવન સાંનિધ્યમાં ૨૬મી નવેમ્બરની સંધ્યાએ ૩૭ સુશિક્ષિત યુવાનોને ભાગવતી દીક્ષા - વાલીઓ (દીક્ષાર્થીના) પણ પૂજનવિધિમાં જોડાયા - સ્વામીશ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજને લઈને ઉત્તરવિધિમાં - વરિષ્ઠ સંતો તથા સ્વામીશ્રી દ્વારા નૂતન ઉપવસ્ત્ર, કંઠી, જનોઈ, પાઘ અને ગુરુમંત્ર વગેરે ધારણ - મહિલા વિભાગમાં દીક્ષાર્થીઓના માતાઓનું બહુમાન - સ્વામીશ્રીના દિવ્યભાવ અને સંપ રાખવાના આશીર્વાદ - વાતાવરણમાં ઉમંગ - રક્તદાન યજ્ઞમાં ૧૬૦થી વધુ બોટલ રક્તદાન કરીને માનવસેવાનું ઉત્તમ ઉદાહરણ - આમ જન્મ-જ્યંતી મહોત્સવના નવદિવસીય કાર્યક્રમો ધામધૂમથી ઊજવાઈ ગયા.

૩. મહારાજ સયાજીરાવ યુનિવર્સિટીમાં ‘અક્ષરપુરુષોત્તમ દર્શન’ (સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ - જાન્યુઆરી ૨૦૧૮, પાના નં. ૩૨-૩૪) વડોદરાની મહારાજ સયાજીરાવ યુનિવર્સિટીના ઓડિટોરિયમમાં ગુજરાત તથા અન્ય રાજ્યોથી ૨૭ યુનિવર્સિટીઓ દ્વારા બી.એ.પી.એસ. સંસ્થાના વિદ્વાન સંત મહામહોપાધ્યાય ભદ્રેશદાસ સ્વામીનું ‘અક્ષરપુરુષોત્તમ દર્શન’ની રચના બદલ ભવ્ય સન્માન. (૧) આદિ શંકરાચાર્ય પછી ૧૨૦૦ વર્ષ બાદ એક જ વ્યક્તિ દ્વારા ત્રણે પ્રસ્થાનો પર નૂતન તત્ત્વદર્શન રજૂ કરતાં ભાષ્યો - વળી આ ત્રણે પર વાદગ્રંથની રચના થઈ હોય તે ઈતિહાસની સર્વપ્રથમ ઘટના - સદીઓથી લુપ્ત વેદાંતની શાસ્ત્ર નિર્માણની પ્રક્રિયા પુનર્જીવિત - સંસ્કૃત અને સંસ્કૃતિના ચાહકો માટે ગૌરવપ્રદ ઘટના - શૈક્ષણિક જગત માટે સંસ્કૃત ભાષા અને વેદાંત પરંપરાને પુષ્ટ કરનારી આ રચના મહાન પ્રદાન - તેથી વડોદરાની મહારાજ સયાજીરાવ યુનિવર્સિટી દ્વારા પૂ. ભદ્રેશ સ્વામીનું સન્માનનું આયોજન - ગુજરાતની ભૂમિ પર આ મહાન સર્જન - તેથી ગુજરાતના ગૌરવને વધામણાં માટે ગુજરાતની અનેક યુનિવર્સિટી તથા ગુજરાત બહારની યુનિવર્સિટીઓના

કુલપતિઓ દ્વારા ભદ્રેશદાસ સ્વામીનું સન્માન (૨) આરંભમાં વૈદિક મંત્રગાન બાદ એમ. એસ. યુનિવર્સિટીના વાઈસ ચાન્સેલર દ્વારા સર્વેનું સ્વાગત - ત્યારબાદ ભદ્રેશ સ્વામીના આ પ્રસ્થાનત્રયી ભાષ્યના પ્રદાનને શૈક્ષણિક ક્ષેત્રે તથા આધ્યાત્મિક ક્ષેત્રે એક યુગ કાર્ય સમાન - સંસ્થાના વરિષ્ઠ સંત પૂ. વિવેકસાગર સ્વામી દ્વારા ‘અક્ષરપુરુષોત્તમ દર્શન’ની છણાવટ કરતાં વર્તમાન કાળે રચાયેલ ભાષ્યોના ઇતિહાસની રજૂઆત - ભદ્રેશ સ્વામીને વિવિધ પ્રકારના કલામંડિત સન્માનપત્રો અર્પણ - મધ્યપ્રદેશ યુનિવર્સિટીના કુલપતિશ્રીએ સ્વામીશ્રીના આ કાર્યને બિરદાવ્યું - સ્વામીશ્રીની પ્રેરણા પામેલ ભવ્ય તેજસ્વી પરંપરાના સંતોના આપણે સમકાલીન હતા - આ પ્રસંગના અમે સાક્ષી હતા એમ કહી શકીશું (૩) તિરુપતિ, રાજસ્થાન, સોમનાથ વગેરે યુનિવર્સિટીના કુલપતિ દ્વારા પોતપોતાની રીતે ભદ્રેશ સ્વામીના આ કાર્ય માટે ગૌરવ અનુભવનું અભિવાદન - આ ભાષ્ય રચનાને યાવદ - ચંદ્રદિવાકરૌ અમર - સોમનાથ યુનિવર્સિટીના કુલપતિએ આ ગ્રંથને દરેક દૃષ્ટિકોણથી બિરદાવ્યો આ ગ્રંથ વાંચીને ત્રણ પ્રતિક્રિયા - દાર્શનિક ગ્રંથ, કાવ્ય અને ઉપન્યાસ ત્રણેનો આમાં આસ્વાદ - વાંચવાનું છોડવાનું મન ન થાય એવો આ ગ્રંથ (૪) પૂ. ભદ્રેશ સ્વામીએ આ ગ્રંથની સિદ્ધિનો સમગ્ર યશ ગુરુ શાસ્ત્રીજી મહારાજ, યોગીજી મહારાજ, પ્રમુખસ્વામી મહારાજ તથા પૂ. મહંતસ્વામી મહારાજના ચરણોમાં સમર્પિત - મહારાજનું જ સન્માન થવું આવશ્યક - ભદ્રેશ સ્વામીને સ્વામીશ્રીએ જણાવ્યું, ‘તમારામાં રહીને શાસ્ત્રીજી મહારાજ, યોગીજી મહારાજ લખશે’ - તેઓએ ગુરુઓને નિમિત્ત બનાવ્યા (૫) પૂ. ઈશ્વરચરણ સ્વામીએ જણાવ્યું ‘અનંત સમય સુધી આ તત્ત્વગાનના ગુણ ગાઈએ તો પણ ઓછું છે’ - વચનામૃતમાં સ્વામિનારાયણ ભગવાને કહેલ વાતો શાસ્ત્રીય ભાષ્યો રૂપે રજુ - ડૉ. સ્વામી દ્વારા આશીર્વાદ તેઓએ જણાવ્યું નાસ્તિકોના હૃદય પર પણ આ ભાષ્યોનો પ્રભાવ - અંતમાં રાષ્ટ્રગીતનું સમૂહમાં ગાન. આમ, મહારાજા સયાજીરાવ યુનિવર્સિટીના પરિસરમાં વેદાંત - વિદ્યાક્ષેત્રે વિશિષ્ટ પ્રદાનને વધાવતો અભૂતપૂર્વ સમારોહ - બી.એ.પી.એસ. સંસ્થાનો બીજ મંત્ર ‘અક્ષરપુરુષોત્તમ દર્શન’ - બારસો વર્ષ પછી પ્રસ્થાનત્રયી પરના આ ભાષ્યો વિશ્વનું ગૌરવ - સ્વામીશ્રીની પ્રેરણાથી થયેલ સંસ્કૃત ક્ષેત્રનું એક યુગવર્તી કાર્ય બની રહ્યું.

❧ સમાપ્ત ❧